

A jelszó: Móga!

Hangjáték

A fejérmegyei levéltár őrzi az emléket azoknak a székesfehérvári polgároknak, akik 1848. nyarán hősi cselekedeteket hajtottak végre néhány héttel Jelasics betörése előtt, amikor már egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a bécsi udvar a nemrég megadott polgári felszólításunk alapján jelentő törvényeink ellen tör, s ehhez minden eszközt alkalmaznak lát.

Hangjátékom történelmi adatok alapján ezekről a fehérvári polgárokról és parasztokról szól, a Kuczka Mihályokról és Hübner Andrásokról, az ő hazaszeretetükről — talán nem is alkalmatlan időben.

*Valamilyen korabeli zene. Halk. Idő: 1848.
augusztus 11. Késő este. Két ember megy az utcán.)*

KUCZKA MIHÁLY (*idősebb ember*): Te látsz jól, Pál, ebben a sötétben?

GÁNCS PÁL (*fiatalabb*): Hát bizony, Mihály bátyám, az igazat megvallva...

KUCZKA: Ne legyen Kuczka Mihály a becsületes nevem, ha két lépésre is ellátok. Tegnap este még ragyogott az augusztusi égboltozat a csillagoktól, mára beborult.

GÁNCS: Be bizony, be a mi egünk!

KUCZKA: Na, te, Te beszélsz? Hiszen szinte gyerekember vagy még, előtted az élet, majd kilábolsz minden bajból. De mi? Mi, az öregek?

GÁNCS: Egyre megy ez mindönknek, Mihály bátyám. Egyként kol-dusok leszünk vagy hontalanok. Válasz hatunk.

KUCZKA: Én válaszottam. Azzal a pillanattal, hogy ideszült az édesanyám erre a nehéz földre. Azzal minden el is dőlt. Nem én akartam, de ha már így lett, vállalok mindent.

GÁNCS: Boldogok, akik hisznek.

KUCZKA: Biz azok. Mink azok vagyunk. Eleget éltünk; ha kell hát meg is halhatunk. De el nem megyünk erről a földről.

GÁNCS: Meghalni? Nem, azt még nem. Harmincnégy esztendő-s vagyok, akkor születtem, amikor a nagy koczkaikat letaposták. A nagy császárt.

KUCZKA: Az taposta le, fiam, akinek a vállán felnőtt: a nép... Én bizony már járó gyerek lehettem, amikor még hadnagyocska volt, s amikor a francia Lajosnak fejét vette a polgárság.

GÁNCS: Hát épen nem lehet mondani, hogy ne érdemelte volna meg. Ő is. Meg mások is.

KUCZKA: És ez a mi Ferdinándunk talán nem volna reávaló?

GÁNCS: Ez? ... Verje meg a...!

(Lépések zaja. Valaki szembe jön velük.)

KUCZKA: Csendesebben, emberfia! *(Szótlanul haladnak, amíg a jövő újra el nem távolodik.)* Sose tudod, kiből néz ki a Leopárd szeme ebben a városban, mióta ő maga, három nap előtte, augusztus 8-án császári hadával együtt ki nem inalt a falak közül, s el nem sietett Mohán keresztül Mór felé. Minden fülben az övét gyanítsd, s ha nem akarsz osztrák börtön fenekén elrothadni, béklyót köss a nyelvedre.

GÁNCS: Szépen csütítja maga az ifjúságot, Mihály bátyám. Földicséri a császáriakat. *(Gúnyosan nevet.)*

KUCZKA: Okom van rá. A fiam...

GÁNCS *(komolyan)*: Igen, tudom... S mit hallott róla? El?

KUCZKA: Ha él, csak addig kíván élni, amíg megbosszulja, amit Gaál Eduárd, ez a magyarnyelvű aljas Leopárd vele tett. Ha meg halott...

GÁNCS: Élnie kell!

KUCZKA: ... Ha meg halott, tudom és ő is tudja, miért halt meg. Dózsa fia ő is.

GÁNCS: Meg mindnyájan. *(Kitörve.)* És megmutatjuk, a nemjóját!...

(Megint jön valaki.)

KUCZKA: Csillapodj! Ez spion! Ez az, ismerem a rossz lelkit! *(Szünet.)*

GÁNCS *(nagyot fúj)*: Fülladok, a mindenit!...

KUCZKA: Forró volt a nap, s most a kövek ontják a felszívott meleget. Lüktet tüle az ember vére.

GÁNCS: Ugy a... Vigyázzon, Mihály bátyám, fordulunk! Ez itt a Sebestyén szobra. Neki ne menjen.

KUCZKA: Nézd, no, még beleverem az orrom az öregbe. Vaksötét van, hiába, s a szemem is öreges.

GÁNCS *(szünet után)*: Kérdenék én valamit, Mihály bátyám.

KUCZKA: S miért nem kérded?

GÁNCS: Ugye, mi nem a Budai-útra megyünk?

KUCZKA: Igencsak.

GÁNCS: A sorompón innen a harmadik házba.

KUCZKA: Oda.

GÁNCS: A Hübner András házába.

KUCZKA: Jól mondod... Miért álltál meg, Pál?

GÁNCS *(áll, makacs)*: Hát én oda nem!

KUCZKA: Élment az eszed?

GÁNCS: Áruló házába?

KUCZKA: Kicsinyhitűek vagytok. Az igaz, hogy Andrást három hete nem láttuk még mi sem, de ez nem jelent semmit. Hübner András külömb ember és külömb magyar mindannyiunknál.

GÁNCS: De Mihály bátyám...

KUCZKA: Ti még fiatalok vagytok és hevesek. Majd megcsitultok. Mindent egyszerre szerez nének elérni. Szép, szép, de igazi, szívós, komoly küzdelem nélkül úgy sincs íze, értéke a győzelemnek.

GÁNCS: De hiszen megvannak az áprilisi törvények.

KUCZKA: Azok meg. De végre lehet-e hajtani őket?... Na látod. Ne feledd el, aki egyszer valamit a markában tart, nehezen engedi el. A szabadságot meg lehet adni vagy el lehet rendelni törvényekkel, de végrehajtani, megvalósítani, élni csak az ember tudja... Az új rend

mindig áldozatokat kért, s ezeknek az áldozatoknak a vére edzi, acélozza az embert... A király megadta, ami elől végére is nem térhetett ki, de nyomban utána nekiszegedte a szuronyerdőt ennek a szabadságnak... Meg aztán nézz körül! Hogyan doigozik a kormányunk meg az országgyűlésünk? Alkudozik, té. ovázik. Hiába ül ott Madarász László, Irányi Dániel, a békesség felé hajló többség Bécs óhajainak enged. Micsoda hercehurca volt például a felállítandó hadseregünk vezénylési nyelve körül is. Emlékszel, megbízható hírek hozták hozzánk, az Uitz Ignác veje mondta..

GÁNCS: Igaz...

KUCZKA: Na látod... Meg aztán itt van a püspökünk. Maholnap templomba járni sínes kedve az emberfiának. Hám Jánossal tart ez is. Az meg nyíltan udvarpárti. Elárulják ezek az urak nemcsak a magyar nemzetet, de magát a Jézust is.. Nehéz dolog itt magyarnak és becsületesnek lenni. Harc a mi életünk. Ebben születik a mi szabadságunk. Régóta, lassacskán. Talán ez a mi mai életünk is csak egy téglá ahhoz az épülethez, amelynek fundamen. umát az egykor volt György, a Dózsa rakta le, s amelyhez a rodostói bujdosóig sokan tettek egy-egy követ. A kövek közé pedig — tudod jól, hiszen kőműves vagy — málter köll. Vér. Esetleg a miénk is.

GÁNCS: Mihály bátyám bölcsen beszél. Biztosan így is van. De... de én azért mégis csak azt kérdem, hogy mi lesz velünk — most? Most, mivelünk? Hiszen ez áll hozzánk legközelebb. Ezt kellene tudni.

KUCZKA: Ezért megyünk Hübner házába. Mert ne feledd, nagy dolgok várhatók itt, talán nem is olyan nagyon soká.

GÁNCS: De hiszen a Leopárd elhagyta a várost.

KUCZKA: Az el. De ki tudná megmondani, nem jön-e vissza akár ebben az órában is?... Hna, itt vagyunk. De fránya sötét van. Látsz valami fénycsikot az ablak szélén?

GÁNCS: Itt valamit, e!

KUCZKA: Nahát koccants ötöt az ablakon.

(Gáncs koccant.)

KUCZKA: Most menjünk a kapuhoz.

(Szünet. Bentről ajtónyitás, nyikorgás, lépések közelednek, valahol a szomszádban kutya ugat.)

UITZ IGNÁC (bentről): Ki az?

KUCZKA: Mi vagyunk, Ignác. Ha jól hallom, te vagy belül.

UITZ: En, Mihály bátyám. Nyitom már.

(Köszönés.)

KUCZKA: Na, mi hír?

UITZ: Semmi. Semmi jó.

KUCZKA: Bent kik vagytok?

(Mennek befelé.)

UITZ: Minden itt vagyunk Hübneréknél. Varga Mihály hácsi. a kékfestő, Havelka Ferkó, a szücs meg én... Hübnerével együtt négyen... Hailgattunk nagyokat... Vigyázzanak, a küszöb magas.

KUCZKA: Ismerem, te.

(*Beérnek. Köszönés. A bentlevők felállnak, székek zörgése, óráketyegés.*)

HÜBNERNÉ: Üljenek le maguk is. Soká jöttek.

KUCZKA: Csaknem az orrunkon jöttünk, akkora a sötét.

(*Szünet.*)

HÜBNERNÉ (*hangja sírósra válik*): Maguk sem tudnak semmit?

KUCZKA: Semmit. Három hete nem látta közülünk senki.

HAVELKA (*fiatal, ideges ember*): Közülünk nem, de...

VARGA (*jóságos öreg bácsi*): Ejnye, fiam... (*El akarja hallgatatni.*)

HÜBNERNÉ (*felfogja*): Beszéljenek! Mindent tudni akarok! Jogom van hozzá, elvégre az uramról van szó.

GÁNCS: Igaz, de a...

HÜBNERNÉ: Semmi: de! Azt akarják megint mondani, hogy a közösség érdeke. Hát a közösséget, a várost, az országot nem az egyének, a családok összessége teszi?

VARGA: Ez igaz.

HÜBNERNÉ: Hát akkor van egyéni életünk is... Hónapok óta nincsen uram. Maguk azt mondják: a szabadság. De ez nekem rabság, árvaság, könny.

VARGA: Katica, Katica. A te urad a mienk is, mindenkié, az egész városé. Éppolyan kérkezi ember, mint mi, egyszerű cserzőtímár, de velünk érez. Sokra és nagyra hivatott. S mi bízunk is őbenne. Mert azt is tudjuk, neki köszönhetjük a császári had kítakarodását. Ő szervezte a magyaralmási szabadesapatot — Havelka, ezt te sem tagadhatod! — ő szervezte, s ezek közeledtére látta jobbnak Leopárd a szökést.

HAVELKA (*közbeveg*): Ez nem biztos!

VARGA: Ej, no! Az, hogy néhányan másról meséznek, az bennünket nem téríthet el... De ha már itt tartunk, tudj meg mindent. Havelka, mondd el, amire gondolsz!

HAVELKA: Hát... hát nekem az mondta, aki a saját szemével látta... Hatodikán éjjel Hübner András bent járt a városban!

(*Általános felhördülés, mocorgás.*)

HÜBNERNÉ: Lehetetlen!... Itthon nem volt.

HAVELKA: Tudjuk... Lovon jött. Az állatot a Városmajornál hagyta. Osztrák egyenruha volt rajta.

HÜBNERNÉ: Órültséget beszélsz!

HAVELKA: A tiszta igazat... Felzörgette Gaál Eduárd császári biztost egy órát nála töltött, aztán el. Reggel Leopárd a pár száz puskással Moha felé elhagyta a várost. Világos: megmentette a császáriakat a magyaralmásiak elől! Összejátszott velük!

HÜBNERNÉ: Nem, az én uram nem lehet áruló! (*Sír.*) Ugye nem igaz, amit mondasz?

(*Szünet. Az asszony tovább sír.*)

KUCZKA: Emberek... Itt most több forog kockán, mint egyetlen ember becsülete. A városé. Elköteleztük magunkat a márciusi szabadság mellett. A mellett a szabadság mellett, amelyért kimondatlanul és jeliszavak nélkül törökkel és labanccal viaskodott ez a polgárság eleget. Ez lát a fontos ma is. Hübner András meg mi itt egy-egy láncszeme vagyunk ennek a küzdelemnek. Igaz, ez a társunk, akinek a házában reá a gyanú szava elhangzott, erősebb, nemesebb, láncszem... Én hiszek benne. Várjunk rá.

TÖBBÉN: Hát várjunk... Úgy a, várunk...

*

(Hosszú szünet. Zene.)

*A város főterén a városháza közelében két polgári ör áll.
Idő: ugyanaznap éjjel, kb. háromnegyed tizenkettő.)*

I. ÖR: Elütötte már?

II. ÖR: Az éjfelet?

I. ÖR: Azt.

II. ÖR: Még nem, de nem sok hiányozhat belőle.

I. ÖR: Ijesztő a csend, István.

II. ÖR: Fránya bátor legény vagy. Mifenének jelentkeztél éjjeli őrségbe, ha megijedsz a saját árnyéktól?

I. ÖR: Árnyék? Hol itt az árnyék? Akkora a sötét, hogy nyugodtan beleveri az ember az orrát a saját puskájába... Jelentkeztem, mert tennünk kell valamit. Bizony jobb a paplan alatt a puha ágyban ilyenkor, de amíg ettől az átkozott Leopárdtól nyugton nem leszünk, addig ki alszik biztonságban?

II. ÖR: De hiszen a császári biztos azóta már Győrön is túl járhat.

I. ÖR: Te hiszel ebben?

(Lassan közeledő lódobogás a kövön, a fűtca felől.)

I. ÖR: Várj!... Hallod? Lódobogás!

II. ÖR: Az ám! No ezt megállítjuk. Gyere ki az útközépre!

I. ÖR: Elgázol!

II. ÖR: Ráördítunk. Egyszerre mind a ketten. *(A lovas közeledik.)*
Vigyázz, pajtás, most!

MINDKETTEN *(egyszerre)*: Állj!! Lóról!!

(A lovas megtorpan.)

LOVAS: Kik vagytok?

II. ÖR: Ezt mi kérdezzük tőled!

LOVAS: Ejnye!

I. ÖR: Mutasd az arcod!

II. ÖR: Szállj le a lóról!

LOVAS: Na jó... *(Lelép.)* Nézzetek meg!

MINDKETTŐ *(nézi, elámul)*: Hübner András!... Te vagy?...

LOVAS: Én vagyok.

II. ŐR: S mi járatban?

LOVAS: Azt nem kötöm az orrotokra.

II. ŐR: Hallod, nem köti...

LOVAS: A város fejével van beszédem. Eresszetek!

(Gyalog indul, vezeti a lovat. A városháza melletti házon zörget.)

SZOLGA *(hangja bentről, sokára)*: Ki zörög éjfélkor a békés ház ajtaján?

HÜBNER: Ne tartóztass! Nyis's ajtót!

SZOLGA: Kit keresel?

HÜBNER: A gazdádat.

SZOLGA: Éjnek idején?

HÜBNER: Kinyitod vagy betöröm!

SZOLGA: Annyira sürgős?

HÜBNER: Sürgős és fontos.

SZOLGA: A polgármester alszik.

HÜBNER: Költsd fel!

SZOLGA: Lehetetlen. Éjfélig dolgozott.

(Fölöttük a zajra ablak nyílik.)

HAMVASSY: Miféle zaj van odalenn?

SZOLGA: Egy lovas akar bejönni a házba.

HAMVASSY: Mit akar?

HÜBNER *(emelt hangon)*: A jelszó: Móga!

HAMVASSY *(felismeri)*: András! Hübner András! Engedd be azonnal, te víziló, vagy felköttemlek! ... Gyere, pajtás!

(Kapunyitás. Végig a köves udvaron. A lovat egy másik szolgának adja át.)

SZOLGA: János, vezesd a lovat az istállóba, lásd gondját!

2. SZOLGA: Viszem, viszem... *(Elvezeti.)*

SZOLGA: Erre tessék uram!

(Nyikorgós falépcsőn vezeti.)

SZOLGA: Egy kissé sötét van, a gyertya kevés fényt ad.

(Ajtónyikorgás.)

HÜBNER: Imre!

HAMVASSY: András! ... Végre! ... Bolond dolgokat beszélnek felőled.

HÜBNER: Lehet. De ez most nem fontos. Erről majd később. Most csak annyit, hogy kémszolgálatod pompásan működik. Valóban én jártam 6-án éjjel Gaál Eduárdnál. Ami ennél is több: osztrák összekötőtiszt minőségben. Nyelvtudásomnak ezúttal hasznát vettem. Ostoba emberek. Egy hónap alatt jól befészkeltem magam közéjük. Éber voltam, nyitottszemű. Most majd hasznát vesszük.

HAMVASSY: Beszélj világosabban!

HÜBNER: Hajnalra itt vannak a császári seregek!

HAMVASSY: Leopárd?

HÜBNER: Dehogy ő. Ő Palotán van.

HAMVASSY: Varpalotán? Hiszen Mór felé ment ki a városból!

HÜBNER: Taktikai esel volt az egész. Nem tudom. Imre, te tudtál-e arról, a Leopárdnak mi volt a feladata? Nohát nem más, mint hogy megakadályozza a Palota tájékán gyülekező magyar szabadesapatok egyesülését. Tudod, hogy áll a helyzet. Ezek a sárgák mindenre képesek. Horvátországból sem valami kellemes hírek szivárognak erre. Az osztrákok látják a dunán üli népmozgalmat, amely szükség esetén védekezni fog akár a horvátok, akár az osztrákok ellen. Leopárdék jól tudják, hogy ha az ország különböző részein számottevő magyar erők gyűlnek össze, nekik innen menniök kell. Vagy a tisz.eknek a hadjuák nélkül, vagy visz k magukkal a sereget is — ha az ugyan megy velük... Mármost... a Leopárd tegnap nagy kerülővel a hegyen keresztül lekanyarodott Palotára. Én irányítottam oda őket ekkora kerülővel, kézzel-méssel, mert különben már napok óta ott táboroznának. Ide várja holnap délre gróf Falkenhayn generalis csapatait is. Ezek tegnap elindultak Ercsiből, erőltetett menetben közelednek városunkhoz. E pillana ban Velencénél járhatnak. Velük voltam, Martonvásárnál rugtattam előre.

HAMVASSY: Hallatlan!

HÜBNER: Most aztán két eshetőség van. Vagy keresztüleresztjük őket a városon, s ez esetben holnap délután az egyesült osztrák sereg elriasztja a Palotánál gyülekező szabadesapatokat, akik bizony még gyengéskén állanak. Bár ha Falkenhayn oda nem ér, a Leopárd alig merne ellenük komolyan fellépni... Vagy pedig...

HAMVASSY: Értem, András. Meg kell nehezítenünk az útjukat. Végleg megállítani nem tudjuk őket, de...

HÜBNER: Pár órát, csak néhány órát megakasztani őket, s mi teljesítettük kötelességünket... Ennyit tudok mondani... A többi a te dolgod, a város uraé.

HAMVASSY (*fel-alá járkál*): Vér... Megint vér... Mindig vér. A malter... Mondd, András, mit tehetek? Feküdjek le, és aludjak nyugodtan, mint a város polgárai három nap óta? Mire felébredek, át is mentek rajtunk. Talán egyetlen szeg sem mozdul el a helyéről... Viszont ha ellenállunk...

HÜBNER: Tégy, ahogy az eszed diktálja. Vagy a magyar becsületed.

HAMVASSY: Nagyszerű legény vagy te, András! Olyan, mint a gőzmasina. Meglököd, meglendítéd az embert. (*Csengőt ráz. A belépő szolgához.*) Karesi és Géza azonnal idejön! Te átmegy az Aschnerházba! Ennyit mondasz csupán: Mindenki talpra a megbeszélt rendszerint! Értetted?

SZOLGA: Megértettem. (*Elmegy.*)

HAMVASSY: András, köszönöm neked ezt! Hős vagy, és boldogok vagyunk, hogy általad mi is azokká lehetünk. Két óra múlva kétszáz ember áll a Halesznél. Százhusz puska. A többinél... kasza...

HÜBNER: A magyaralmásiak ugyancsak kétszázan a város határában táboroznak.

HAMVASSY: Igazán?

HÜBNER: Válogatott fickók. Azok tudnak ám verekedni! Küldj értük futárt!

HAMVASSY: Azonnal intézkedem... Te pedig, András, legjobban teszed, ha... addig hazamégy. Otthon nagyon várnak ám...

HÜBNER *(elmerengve)*: Persze... Katica...

HAMVASSY: Meg Andriska a bölcsőben.

HÜBNER: Igen, Andriska... A jövő. Akikért mindez... Imrém, a viszontlátásra!!... *(Indul.)* A lovam! *(Kisiet.)* A lovam!... *(Kier, felül, elvágat, a lódobogás lassán elhal.)*

(A székesfehérvári Halesznél, a budaiúti sorompónál Falkenhayn seregét feltartóztatják a székesfehérvári polgárok és a magyaralmási szabadcsapat. — Valamilyen mágyar vagy magyaros csatadal: pl. A Rákóczi-induló valamelyik feldolgozásából vagy Liszt: Les preludes-jéből a csatadalrészlet vagy Rimszkij-Korszakov: Seherezade-jából harci dal. — A jelenet alatt ál'andóan mérsékelt csatatazaj; el-elcsillapszik, meg-megerősödik. — Idő: hajnali négy óra.)

GANCS: Ott hozzák!

UITZ: Hol?

GANCS: Ott balra a bozót védelme alatt. Mi baja lehet?

HAVELKA: Kit hoznak?

UITZ: A polgármesterünket. Hamvassy Imrét.

HAVELKA: Csak nem komoly a baja?

GANCS: Ugy lehet, az.

HAVELKA: Vezető nélkül maradunk?

(Két polgár hozza Hamvassyt. Leteszik.)

I. POLGÁR: Vízért, emberek!

GANCS: Súlyos a sebe?

II. POLGÁR: A hasa...

I. POLGÁR: Vízet adjatok! Ezt kérte sut'ogó hangon, amíg cipéltük.

VARGA *(ekkor ér a csoporthoz)*: Mi van a polgármesterrel? Golyót kapott?

UITZ: Nem is jó helyre.

VARGA: Uram, Hamvassy Imre, mit tegyünk veled?

HAMVASSY *(hörögve)*: Hagyjatok magamra. Dögöt ne... ne cipeljete...

VARGA: Ne beszélj így, uram. Mi lesz velünk nélküled?

HAMVASSY: harcoljatok tovább. Csak még... még egy órácskát... Csak még tartsatok ki...

VARGA: Mi a kívánságod?

HAMVASSY: Andrással... Hübner Andrással... szeretnék beszélni...

GANCS *(egy legénykéhez)*: Hé, fiú! Ott balra a Halesz sarkánál, ott találod valahol Hübner András bátyádat, a cserzőtímárt. Tüstént másszon ide, a polgármesterünk *(elérzékenyülve)* utolsó... utasításait venni...

LEGÉNYKE: Megviszem a hírt...

KUCZKA: Mi van veletek, polgártársaim? Ki fekszik itt a földön?... Jó teremfóm, a polgármester!... Hiszén színe sincs!

UITZ: A föld issza a vérit... Node... csendesen, elég a maga baja ügyis.

KUCZKA: Pedig a harc jól áll. Most nyertem híradást jobbfelől a Seregélyesi-útról: a magyaralmásiak derekasan verekszenek. Beásták magukat az útmenti árokba. Valahányszor megközelítik őket az osztrákok, tíz-tizenkét kaszás legény kiugrik rájuk, és learatja őket. Learatja! Így mondta a hírhozó...

HAVELKA: Hé!... Hát ez meg mi? Kit cipelnek ezek?... Ez meg egy osztrák! S hozzá nem is közlegény!

KUCZKA: Fogoly ez, emberek?

EGY HANG: Ez az! Az is marad az ebatta németje!

KUCZKA: Hol szedted?

EGY HANG: A markomba szaladt. Beleunt a pufogtatásba, úgy-lehet, s átkívánkozott.

VARGA: Te a Szabó néni fia vagy, ugye? A bádogos?

EGY HANG: Én igen, Varga bácsi.

VARGA: Ember fia van Anyádnak! Ezt üzenem neki, ha találkozol vele.

EGY HANG: Szeretnék mégegyszer.

HAVELKA: Mit vall a német, Szabó Tóni?

EGY HANG: Hát ez csak azt, hogy az ura, a generális, valami Falkahajtó vagy mi a szösz, nem érti, miért fogadja őt és seregét a város — így. Káromkodik, mondják. Borra és menyecskére gondolt nálunk, nem puskaporra. S egyre Hübner Andrást szidja, de olyan cifrán, mintha bizony a Somogyban ringatták volna a bölcsőjét.

VARGA: Minden oka megvan a káromkodásra, én is ammondó vagyok. Mert amit Hübner András teti... Na itt jön épen!

HÜBNER: Hol a polgármester?... Imre... drága Imrém!...

HAMVASSY: Bészédem van veled...

HÜBNER: Így kell viszontlássalak?

HAMVASSY: Ez most a kisebb... A város... ez a fontos... Én... meghalok...

HÜBNER: Nem halhatsz!

HAMVASSY: Nincs erő, amit visszatarthat... De ti... Tartózatok ki, András, amíg lehet... Csak még egy órácskát... Ezennél rádruhá-zok... minden hatalmat... Hallottátok ezt, emberek?

TÖBBEN (tompán): Hallottuk...

HAMVASSY: Ha a generálist még egy óráig tartani... tudjátok, a Leopárd... Palotán... Palotáról visszavonul... Fél a magyar moz-golódástól... Ugye, Hübner András... Mert mindezt... testvérek... én Hübner Andrástól tudom... aki hős... Nagy hős... András, titeket a Leopárd... meg a császár, úgy-lehet, felelősségre... vonat... Mindent rám fogjatok!... Megértettétek? Reám! Én parancsoltam az ellenál-lást!... Én, Hamvassy Imre!... Enyém a felelősség!... és a... és a... (Meghal.)

HÜBNER: Imre! Imre, ne menj el!... (Zokog.)

VARGA: Vége...

*

(Puskaropogás, majd csatadal.)

HADBÍRÓ: Kihirdetem az ítéletet. A haditörvényszék bűnösnek találta Hübner András, Havelka Ferenc, Varga Mihály, Gáncs Pál, Kuczka Mihály és Uitz Ignác székesfehérvári polgárokat, akik hazá-
árulást követtek el azáltal, hogy a megbolygatott rend helyreállítására a legfelsőbb haditanács által kiküldött osztrák seregnek a város keleti szélén az általuk fellázított és hűtlenségre kényszerített polgárok élén fegyverrel ellenállni merészelték, s amely zendülésnek csapataink részéről tizenhét halott és számtalan sebesült áldozata lett. Ezért őket — hogy ebből a lázadásra és pártütésre mindenkor könnyen kész magyar nép alapos okulást meríthessen — a holnapi napnak reggelén, vagyis augusztus hó 14. napján golyó által kivégezni elrendeli. Hamvassy Imrén, a város polgármesterén, aki ugyancsak hűtlenségben bűnösnek találtatott, ítéletet mondani a bíróságnak módjában nem áll. Egy golyónk ítélet nélkül vette életét.

(Zene. Gyászinduló. Szünet.)

*

(Dobpergés. Vezetik a vesztőhelyre a hat polgárt. Ütemes lépészaj. Németül jelent valaki valakinek valamit. De mindez belefulladás a pesti nép meg-megerősödő zajába, amely egyre fenyegetőbb lesz.)

EGY TISZT HANGJA: A tömeget hátrább szorítani! És közéjük menni! Elfogni, aki gyanúsán viselkedik!

(Szünet. Dobpergés.)

PAP: Imádkozzatok utoljára lelketekért.

VARGA: Pap, hiszel te nekünk?

PAP: Az Isten higgyen, az a fontos.

VARGA: Szóval a Hám János embere vagy te is! Hagyj magunkra! Nélküled akarunk meghalni...

(Szünet.)

KUCZKA: Bátorság, barátaim... Egyszer mindennel szembe kell néznie az embernek...

HÜBNER: Igazad van... Ignác! Hogy van az asszonyom? Te láttad őt utoljára. Te vitted vissza a házba.

UITZ: Könnyen gyógyuló a lábsebe, András. Vitézül verekedett sorainkban. Férfi volt.

HÜBNER: Remélem, azzá neveli a kis... kis Andriskát is...
(Valaki felzokog.) Ki a gyenge köztünk?! (A zokogás elhallgat.)

(Vezényszavak. A nép moraja.

Sortűz dördül.

Halk gyászinduló.)

Somfai László